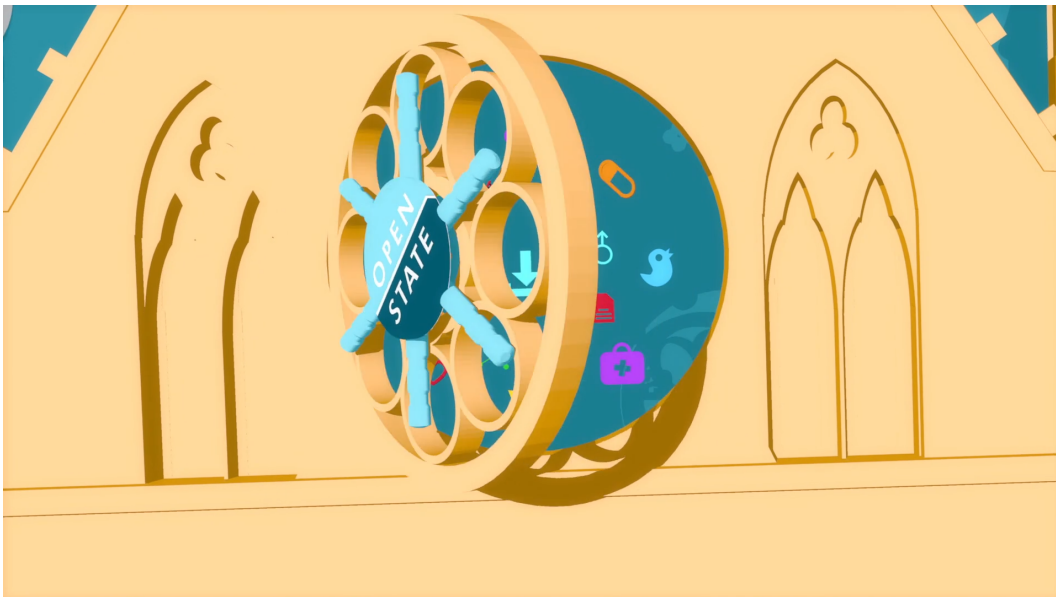

STRATEGIE 2021-2023

REBEL & PARTNER

1. Samenvatting

Wat willen we bereiken	Transparante samenleving door open data
Op welke manier	<ul style="list-style-type: none"> • Constructief-activistisch • Rebel & partner
Wat doen we	<ul style="list-style-type: none"> • Data ontsluiten • Hergebruik stimuleren
Waarmee	<ul style="list-style-type: none"> • Lobby • Developen (tools bouwen) • Advies
Op welke terreinen	<ul style="list-style-type: none"> • Verkiezingen (stemlokalen, uitslagen, ...) • Besluitvorming (Woo/Wob, CoronAlert, Open Lobby, ...) • Overheidsfinanciën (Open Spending, Open Poen, ...) • Resultaten (datajournalistiek, ...)
Met wie	<ul style="list-style-type: none"> • Team Open State Foundation • Developers community (Hack de Overheid, Code for NL, ...) • Partners (Digitale 4, media, fondsen) • Klanten (overheden)
Welke inkomsten	<ul style="list-style-type: none"> • Subsidies (fondsen) • Opdrachten (overheid, 'commercieel') • Donaties (achterban) • Ook internationaal
Meer aandacht voor	<ul style="list-style-type: none"> • Communicatie (breed + agenda maken) • Lobby (agenda beïnvloeden) • Acquisitie (donoren en fondsen)

2. Transparantie en OSF in maatschappelijk debat

Menu **nrc.nl** Mij

Persoonlijke beleidsopvatting toch niet geschrapd uit de Wob

Transparantie overheid Premier Rutte beloofde dat de 'persoonlijke beleidsopvatting' - een veelgebruikte grond van de overheid om informatie niet te verstrekken - uit de Wob-wet zou worden geschrapd. Maar dat blijkt niet waar.

Lineke Nieber · 21 januari 2021 · Leestijd 1 minuut

REGIO ALGEMEEN SPORT VIDEO OPINIE FUN

Dus ik zeg altijd: regelmatig eventjes je geschiedenis wissen

Robert Scholten, Wethouder Epe, over emailen WOB

Op de beelden is te zien dat raadslid Henk Boon (SGP) het met Scholten heeft over een **BOC-fuuzie**, tussen de Amsterdamse burgemeester Halsema en minister Grapperhaus. Nadat Geert Wilders hun appjes opvroeg werden ze openbaar voor heel Nederland. Scholten zegt tegen Boon: „Wij krijgen op dit moment ook wel WOB-verzoeken en dan wordt gevraagd om alle digitale berichten; sms-berichten maar ook Whatsapp-berichten tussen bestuurders en dergelijke over bepaalde zaken. En die moet je dan ook aanleveren.“ Dan zegt de wethouder: „Dus ik zeg altijd: regelmatig eventjes je geschiedenis wissen.“

Kijk en luister hoe wethouder Robert Scholten omgaat met de Wet openbaarheid van bestuur.

Trouw

VERDIEPING OPINIE RELIGIE&FILOSOFIE DUURZAAMHEID&NATUUR CULTU

Toch memo's over omstreden afschaffing van dividendbelasting

de Volkskrant

Speciaal verkiezingsdebat over digitalisering en tech - 2 maart 2021

Bits of Freedom, Amnesty International, Waag en Open State Foundation organiseren een verkiezingsdebat rondom het thema digitalisering. Belangrijke onderwerpen als de toeslagenaffaire, het datalek bij de GGD en de machtige Big Tech laten volgens de organisatoren zien dat de politiek nog achterloopt op dit thema. Politici van VVD, CDA, D66, PvdA, GroenLinks en SP gaan **woensdag om 16.00 met elkaar in debat** over onderwerpen als massasurveillance, de macht van techbedrijven en het toezicht op algoritmes. (LV)

de Volkskrant

Hoe stemde jouw buurt?

Welke partij werd bij de Provinciale Statenverkiezingen de grootste bij jouw stembureau? Waar behaalde Forum voor Democratie een absolute meerderheid? En waar was de stemming het meest verdeeld? Bekijk hieronder de uitslagen per stembureau.

Klik hier om meteen naar de interactieve uitslagenkaart te gaan

Door Jurriaan van de Beek, Serena Frijters en Mirjam Leunissen

De Volkskrant, Open State Foundation en Politler van KRO-NCRV verzamelden de uitslagen van alle stembureaus van de Provinciale Statenverkiezingen. Bij driekwart van de 355 gemeenten waren de stembuissuitslagen lastig te

Vacature

Nieuws Vernieuwing Het vak Loopbaan Agenda

De Tweede Kamer is donderdag begonnen met de behandeling van het wetsvoorstel open overheid (Woo). De conclusie na het debat is dat er Kamerbrede onderschrijving is van de noodzaak van een open overheid voor een sterke democratie. Daarnaast wordt er nagedacht over een aantal verbeterpunten. Maar de pijnpunten zijn niet weggenomen.

Open State Foundation (OSF) heeft een **samenvatting geschreven** van het debat. De non-profitorganisatie, die overheidsinformatie transparanter wil maken, was een van de maatschappelijke en mediaorganisaties die **vroere week** een lijst met problemen omtrent de Woo aanstipte en verbeterpunten voorstelde. De Woo moet de inmiddels 30 jaar oude Wob-regeling vervangen.

Volgens OSF zijn enkele van de verbeterpunten naar voren gekomen in het debat: "betrekken van maatschappelijke en mediaorganisaties in het adviescollege, verlichte

De Telegraaf

De Jonge: nieuwe cijfers vaccinatie kloppen misschien toch niet

AMSTERDAM De vaccinatiecijfers die door een 'nieuwe rekenmethode' plotseling veel hoger lagen, kloppen mogelijk toch niet. Demissionair zorgminister Hugo de Jonge **zoekt naar de oorzaken en 'mogelijke fouten herstellen'**.

Of dit gezien de publiekrechtelijke taak van de KvK wenselijk is, en toegestaan volgens Europees recht - daarover lopen de meningen van deskundigen en belanghebbenden uiteen. Op instigatie van de VVD hoort de Tweede Kamer daarom **juridische deskundigen en voor-en tegenstanders**. De KvK is warm voorstander van de wetswijziging, mede omdat zij dan (privacy)misbruik van data beter kan tegengaan.

Principeel onjuiste koers

Open State Foundation, een maatschappelijke organisatie die ijvert voor openheid van overheid, vindt het wetsvoorstel juist „een bedreiging“. Ze wijst erop dat het handelsregister in buurlanden als België, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk gratis toegankelijk is gemaakt en dat Nederland juist het tegenovergestelde doet.

Dat is in de ogen van Open State Foundation principeel onjuist. Open data zijn belangrijk voor democratische controle en voor de economie; ondernemers kunnen aan de hand daarvan nieuwe, innovatieve producten ontwikkelen.

3. *Waarom een nieuwe strategie?*

Anno-nu zijn transparantie en open data bij de Nederlandse overheid geen gegeven. En dan hebben we het niet alleen over wat er rond de kinderopvangtoeslagaffaire naar boven kwam. Op veel terreinen van de publieke sector zijn verandering in wetgeving, cultuur en uitvoeringspraktijk hoognodig. Dus moet het belang van transparantie en open data constant onder de aandacht worden gebracht en worden getoond hoe het beter kan. Open State Foundation (OSF) is de maatschappelijke speler op dat terrein.

De vraag is nu hoe we de komende jaren dat spel spelen. Welke rol kunnen we aannemen om effect te sorteren? Zijn we de luis in de pels of de meedenkende partner? Richten we ons op het ontsluiten van data of het faciliteren van de hergebruikers? Of allebei? En hoe kunnen we onze missie duurzaam uitvoeren, met ook aandacht voor voldoende inkomsten voor de middellange termijn?

Daarnaast heeft de coronacrisis ook impact gehad op Open State Foundation. Inkomsten liepen in 2020 terug als direct gevolg van de pandemie en de maatschappelijke reactie daarop. De organisatie moest iets krimpen. Aan de andere kant ligt er misschien ook een nieuwe rol voor OSF: de overheid breidt zijn macht uit, en daar hoort grotere controle en tegenmacht tegenover te staan. Hoe kan OSF sterk uit de crisis komen?

Het [huidige beleidsplan](#) liep tot en met 2020. Tijd dus om naar de komende jaren te kijken. Dat betekent niet dat alles anders moet. De missie staat en is relevant en nodig. Maar in een snel veranderende wereld is het goed om flexibel te zijn en aan te passen waar noodzakelijk en wenselijk.

In dit stuk lopen de huidige situatie en de wenselijke situatie soms vloeiend in elkaar over – en dat is maar goed ook.

Ruim 89% van de ondervraagden vindt het werk van Open State Foundation in de komende jaren maatschappelijk (zeer) relevant. [uit: [enquête onder OSF-nieuwsbrieflezers](#), januari 2021]

4. Hoe zijn we gekomen tot een nieuwe strategie?

Voor het formuleren van deze nieuwe strategie hebben we ondersteuning gekregen van de Stichting Democratie & Media. We hebben inhoudelijke input gehaald binnen en buiten de organisatie; online en van oude rotten en frisse gezichten.

Intern hebben we – naast discussies in teammeetings – twee brainstormsessies georganiseerd met het team en één met het bestuur, aan de hand van SWOT-analyses en het Egelprincipe. Ook zijn gesprekken gevoerd met oud-medewerkers.

Extern hebben we een enquête uitgezet onder de OSF-achterban, de lezers van onze nieuwsbrief. Een samenvatting van de resultaten van deze enquête komt als bijlage bij deze strategie. Ook zijn gesprekken gevoerd met diverse partners en stakeholders. Daarnaast hebben we gekeken over de grens, naar Open Government Partnership en naar collega-organisaties mySociety uit het VK en Expert Forum in Roemenië.

We hebben inhoudelijke ondersteuning gekregen van het strategisch communicatieadviesbureau Issuemakers, Pieter Idenburg.

Meningen in dit strategiestuk zijn niet gekoppeld aan specifieke personen en alleen de verantwoordelijkheid van directie en bestuur.

De beperkingen van de corona-lockdown hebben invloed gehad op de mogelijkheden input binnen te halen en open discussies te voeren. Toch denken we met deze strategie beslagen ten ijs te komen om de overheid verder te openen.

5. *Waar komt Open State Foundation vandaan?*

Open State Foundation is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk. We zijn in 2012 ontstaan uit een fusie tussen Het Nieuwe Stemmen, een stichting opgericht in 2006, en [Hack de Overheid](#), een collectief opgericht in 2008. Deze twee DNA-strings – het bevorderen van open data van Hack de Overheid en het digitaal vitaliseren van de democratie van Het Nieuwe Stemmen – zijn nog steeds terug te vinden in Open State Foundation. We werken aan democratie door open data, soms doen we dat technologisch (hacken, developen) en soms politicologisch (bestuurlijk). Ons team bestaat dan ook uit bèta's/informatietechnici en alfa's (of eigenlijk gamma's)/ politicologen.

Aanvankelijk lag de nadruk van het werk van Open State Foundation op het beschikbaar krijgen en het ontsluiten van overheidsinformatie als open data. In het [afgelopen strategisch plan](#) (2018-2020) kwam de focus te liggen op het stimuleren van hergebruik van die open data om daarmee open overheidsgegevens te gebruiken om publieke dienstverlening en verantwoording te verbeteren. De vier focusgebieden werden verkiezingen, besluitvorming, geldstromen en prestaties.

In de afgelopen jaren is veel bereikt; Open State Foundation heeft veel data geopend gekregen en we ontvingen ook diverse prijzen voor ons werk. Van een anarchistische hackerscollectief in Amsterdam-Noord ontwikkelde OSF zich tot een partij waar men niet meer omheen kon op het gebied van overheidstransparantie en open data. Een institutionele subsidie van Adessium droeg bij aan een professionalisering van OSF.

Waar staat Open State Foundation nu? En hoe ziet de wereld rondom ons er uit? In welk veld opereren we vandaag de dag en de komende paar jaar?

6. *Welke maatschappelijke trends zien we?*

We zien drie brede maatschappelijke trends die direct invloed hebben op onze missie en waar we effectief op in moeten spelen; trends waarvan de impact op de samenleving versterkt wordt door de huidige coronacrisis.

1. Groeiende rol van de overheid

Na jaren van een terugtrekkende overheid zien we recentelijk dat de rol van de overheid steeds meer groeit. Waar eerst het neoliberale idee van een zo klein mogelijke overheid dominant was, bleek in tijden van maatschappelijke crisis de overheid toch onmisbaar. De kentering werd ingezet bij de financiële crisis en vierde hoogtij bij de coronacrisis. Deze grotere rol van de overheid vraagt om versterking van controle: geen macht zonder tegenmacht. Dat betekent dus ook een grotere rol voor ons in het aanjagen van het bruikbaar ontsluiten van overheidsinformatie. Als de overheid massaal en snel medische producten koopt of vaccinaties uitrolt, is dat begrijpelijk, maar moet de burger kunnen nagaan hoe de besluiten zijn genomen en hoe die uitrol verloopt; op basis van open data dus.

2. Toenemende digitalisering

Digitalisering is een voortschrijdend proces. Aangejaagd door de technische mogelijkheden en innovatie, maar ook door maatschappelijke trends – co-creatie, thuiswerken – gaat steeds meer digitaal. De coronacrisis heeft nog eens een extra boost gegeven. We moeten ervoor waken dat transparantie gelijk opgaat met digitalisering. Bovendien is juist in een uitdijende oceaan aan digitale gegevens inzichtelijkheid en bruikbaarheid voor burger, journalist en belangengroepen van nog groter belang.

3. Populisme, polarisatie en desinformatie

Een derde trend, die nu ook door de coronacrisis wordt versterkt, is de groei van het populisme en polarisatie. Desinformatie en complottheorieën vinden in deze gecompliceerde tijden een vruchtbare grond en vormen een bedreiging voor de democratie. Wereldwijd zien we dat de democratie onder druk staat. Duidelijke, betrouwbare en openlijk toegankelijke overheidsinformatie kan en moet hier tegenwicht bieden.

Daarnaast zien we dat digitale transparantie en de ethiek van open data onderwerpen in het maatschappelijk debat zijn. Behalve zorgen om big tech en privacy (wat minder op ons terrein ligt) gaat het ook om een transparante overheid (wat helemaal op ons terrein ligt: algoritmen, Wob, Rutte-doctrine).

Hoe doet Nederland het?

Nederland doet het op het gebied van openheid nog lang niet goed genoeg. In de internationale [Right to Information rating](#) staat Nederland wereldwijd op een 73ste plaats. In ons land is 80 procent van de Wob-verzoeken na 56 dagen nog niet afgehandeld. In Noorwegen is een Wob-verzoek binnen 5 dagen afgehandeld. Een ander voorbeeld is de Nederlandse schimmigheid rondom lobbyen: lobbyisten bij de Europese Commissie moeten worden opgenomen in een register. Nederland doet dat niet en is voor zijn lakse houding ten opzichte van lobby en belangenverstrengeling al meerdere malen op de vingers getikt door de Raad van Europa (Greco).

Het gebrek aan transparantie komt waarschijnlijk voort uit onze typische politieke cultuur. Zo'n honderd jaar lang werd die gekenmerkt door verzuiling: de elites van de zuilen overlegden onderling en gunden elkaar dingen. Dat systeem maakte plaats voor het poldermodel, waarin werkgevers, werknemers en overheid hetzelfde deden. Beide modellen kwamen voort uit de beste bedoelingen en zorgden voor stabiliteit. Maar de keerzijde was: ondoorzichtigheid. Inmiddels is Nederland een stap verder. Mensen passen niet meer in de hokjes van het poldermodel; we zijn lossere individuen met wisselende belangen geworden. In zo'n "geatomiseerde" maatschappij past meer openheid.

Twee recente zaken laten zien dat er nog veel moet gebeuren: de toeslagenaffaire, waar het gebrek aan openheid bij de overheid door iedereen dramatisch werd gevonden, en de uitrol van vaccinaties. Waar andere landen in Europa vanaf het begin per dag duidelijke data hadden van het aantal gezette vaccinaties bleef Nederland een hele tijd achter en ging pas na druk van OSF en anderen over tot publicaties van de cijfers.

Toch zijn er ook positieve ontwikkelingen. Onder leiding van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is het [vierde Actieplan Open Overheid](#) opgesteld (en gelanceerd februari 2021) waar organisaties als OSF actief input hebben gegeven en ook zijn betrokken bij de uitvoering. Bij de ontwikkeling van de CoronaMelder-app heeft de overheid gekozen voor open source en het betrekken van de developers community. Vanuit BZK kwam het geluid deze methode in de toekomst te

herhalen. En ook in de Tweede Kamer wordt het belang van digitale transparantie erkend en komt er na de verkiezingen een vaste commissie Digitale Zaken.

Kortom: OSF moet inspelen op een aantal grote maatschappelijke trends, er valt nog veel te verbeteren in Nederland, en we kunnen aanhaken bij positieve ontwikkelingen.

7. *Waar staat Open State Foundation nu?*

Om te bepalen waar Open State Foundation nu staat – en daar lessen uit te trekken voor hoe we verder moeten – hebben we intern en extern gesourced. Intern hebben we SWOT-analyses gedaan en extern hebben we vragen gesteld in een enquête.

Uit de SWOT-brainstorms komt een duidelijk beeld naar voren. Open State Foundation heeft een gedreven en creatief team met de typische kenmerken van een kleine organisatie: flexibel, snel en informeel, maar dus ook soms te veel doelen voor de beperkte omvang. Ook zijn er zorgen rondom de financiën – de eigen buffers zijn beperkt en de externe fondsen lijken op te drogen. Aan de reputatie van OSF zitten twee kanten: enerzijds zijn we een sterk en positief merk, maar anderzijds zijn we onvoldoende bekend bij het bredere publiek en is onze missie niet altijd makkelijk uitlegbaar voor dat grote publiek. De maatschappelijke discussie rond open data en de rol van de overheid daarin is een kans voor OSF, hoewel de aandacht voor privacy (terecht, maar vaak als drogreden aangevoerd) soms kan afleiden van ons doel.

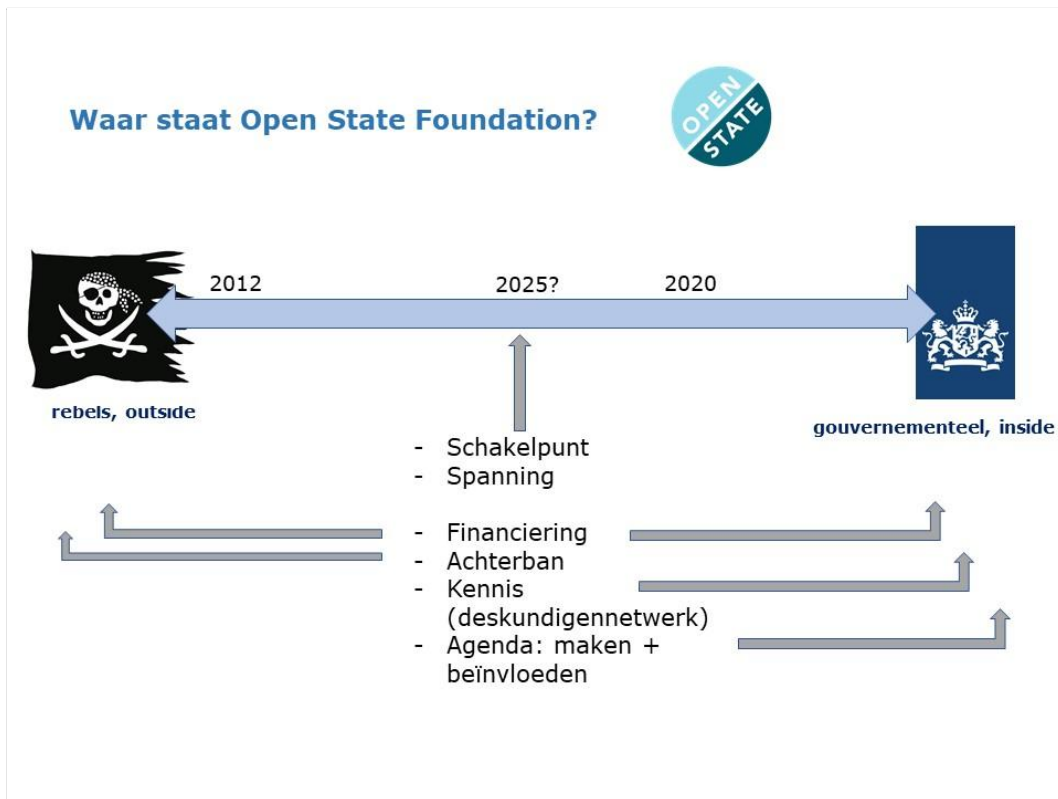
Conclusies

- Behoud de teamspirit, de intrinsieke gedrevenheid en de sterke combinatie van alfa en bèta
- Versterk de financiële positie
- Werk aan een aansprekend verhaal, ook richting een breder publiek
- Speel in op de maatschappelijke discussie rondom open (overheids)data

Open State Foundation heeft een rebelse achtergrond. Maar in de loop der jaren heeft OSF zich ook ontwikkeld tot een serieuze gesprekspartner die oplossingen aandraagt. De vraag is waar we nu staan, en waar we heen willen. Waar staat Open State Foundation op de as *rebels/outsider/activistisch* <-> *gouvernementeel/insider/constructief*?

Deze vraag hebben we ook voorgelegd aan de achterban in de enquête. Respondenten zagen OSF zowel activistisch als constructief, met een iets sterkere nadruk op

constructief. Wanneer respondenten OSF moesten plaatsen op de lijn tussen rebels/outsider en gouvernementeel/insider kozen de meesten voor het midden, met daarna een sterkere neiging naar rebels/outsider.

Open State Foundation acteert dus op die as en heeft beide kanten in zich. OSF heeft zich in de loop der tijd wel bewogen richting gouvernementeel, maar zonder de rebelse kant verliest OSF aan waarde. De sterkte zit juist in de combinatie van die twee kanten. De combinatie maakt OSF juist een interessante gesprekspartner voor overheden. De combinatie zorgt ook wel voor spanning en discussies over waar OSF staat per onderwerp en project.

Voor sommige zaken is de rebelse kant van belang (bijvoorbeeld het aanspreken van de achterban en het zoeken van donoren); voor andere zaken is de gouvernementele kant belangrijker (bijvoorbeeld kennis, agendasetting en verwerven van betaalde opdrachten).

Conclusies

- Open State Foundation is zowel rebels/outsider/activistisch als gouvernementeel/insider/constructief
- Kies geen kant, maar blijf bewegen op die as, ook al levert dat soms ook spanning op; die spanning kan juist de kracht zijn
- Wees rebel en partner!

8. Wat is de missie van Open State Foundation?

De missie van Open State Foundation is de afgelopen jaren niet wezenlijk veranderd. Op dit moment verwoorden we onze missie zo:

Open State Foundation heeft als missie het bijdragen aan een digitaal transparante overheid en daarmee een controleerbare en vitale democratie. Om te komen tot een open overheid werkt OSF aan het ontsluiten van informatie van publieke instellingen als open data, en het bevorderen van hergebruik van die data door burgers, journalisten, maatschappelijke organisaties, kunstenaars, wetenschappers, ambtenaren, beleidsmakers en volksvertegenwoordigers.

De belangrijkste begrippen uit onze missie zijn:

- Digitaal transparante overheid
- Vitale democratie
- Ontsluiten en hergebruik

Het begrip vitaal in 'vitale democratie' geeft aan dat we geen stoffige, roestige samenleving willen waarin we misschien in naam een democratie zijn, maar waar wantrouwen heerst en de potenties niet vol worden benut. Vitaal wordt een democratie als de ramen open staan en alle digitale mogelijkheden worden gebruikt. Iedereen kan meedoen, de democratie leeft en de maatschappij is efficiënt, benut zijn kansen. Ook de economische kansen. Want open data heeft grote economische waarde.

Democratie is dus belangrijk, maar Open State Foundation richt zich niet alleen op bevordering van de democratie in de enge zin van het woord; het gaat om een transparante samenleving, die daarmee - door openheid en transparantie - democratischer, efficiënter, inclusiever, beter wordt.

Samengevat komt onze missie neer op:

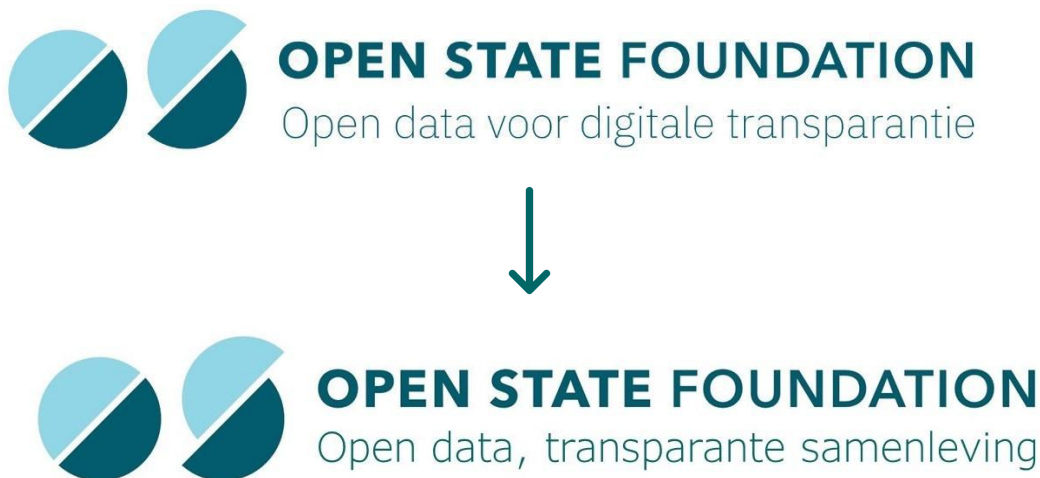
- Transparante samenleving door middel van open data

Of nog kernachtiger:

- Open data, transparante samenleving

De pay-off (of tagline, de woorden onder het logo die de kern van onze organisatie weergeven) die recent werd gebruikt is 'open data voor digitale transparantie'. Dit geeft echter minder goed de doelstelling en urgentie weer (die betere samenleving). Ook klinkt het meer als een dubbeling (open data is al digitale transparantie).

Een goede pay-off is belangrijk voor de (interne en externe) communicatie (zie ook paragraaf over communicatie). Daarom passen we de pay-off aan naar: *Open data, transparante samenleving*.

Als het gaat om het openen van informatie/data richten we ons op de overheid, die we definiëren in ruime zin; het gaat om de publieke ruimte. Dus: publieke organisaties inclusief netwerken, convenanten en coalities. En het gaat om politiek, beleid en uitvoering. Open State Foundation richt zich niet op het bedrijfsleven, maar wel op bedrijven die publieke taken uitvoeren. En we richten ons op alle niveaus: lokaal, regionaal, nationaal en internationaal.

Als het gaat om hergebruik van die publieke informatie/data richten we ons op de hele maatschappij, dus ook inclusief bedrijfsleven.

9. *Waarom is deze missie zo belangrijk?*

Er zijn een aantal verschillende redenen waarom openbaarheid van overheidsinformatie zo belangrijk is. In het algemeen:

- Toegang tot overheidsinformatie is van vitaal belang voor onze democratie; alleen door vrij verkeer van overheidsinformatie kunnen politiek en bestuur maximaal worden gecontroleerd, wordt inclusieve participatie van burgers mogelijk en blijft de democratie dus gezond.

En als we dat uitwerken komen we tot de volgende argumenten:

- Informatie waarover overheden beschikken is geen **eigendom** van de overheid, maar van de burger; deze heeft er – middels belastinggeld – immers al voor betaald.
- Open overheidsinformatie geeft burgers en journalisten de mogelijkheid de macht effectiever te controleren; zo ontstaat er een nieuwe vorm van **checks & balances**.
- Overheden kunnen **leren van meekijkende burgers** (inclusief journalisten, belanghebbenden, wetenschappers); besluitvorming en uitvoering zullen over het algemeen beter worden als er meer perspectieven en meer expertise van buiten worden betrokken.
- Het **draagvlak** van overheidshandelen kan worden vergroot als burgers betrokken worden bij besluitvorming en uitvoering.
- Daarmee zal over het algemeen – bij een werkelijk open overheid – het **vertrouwen** van de burger in het overheidshandelen en dus in de democratie worden vergroot.
- Wanneer de overheid informatie op een open manier deelt, staan de partijen (overheid <-> burger) **niet tegenover elkaar** en ontstaat dus een gezondere maatschappelijke dynamiek.
- Open data vergroten de **efficiency**: het wiel hoeft niet steeds opnieuw te worden uitgevonden; een goede aanpak kan worden gekopieerd en van andermans fouten geleerd.

- Open data hebben grote **economische waarde**; hergebruik van data biedt economische kansen – vaak op terreinen die vooraf niet waren voorzien.

En het goede nieuws is natuurlijk: de toenemende digitalisering en technologische ontwikkeling maakt ontsluiting, meekijken, meedoen en hergebruik steeds beter mogelijk.

Open data zijn cruciaal voor een transparante samenleving. Maar wat zijn open data?

Data zijn open als deze door iedereen vrij toegankelijk, gebruikt, gewijzigd en gedeeld kunnen worden voor welk doel dan ook. Toegang tot overheidsdata wordt bepaald door de vraag of de data worden bijgehouden in het kader van een publieke taak, de vraag of de data openbaar zijn en of de gebruiker er zonder drempels (zoals verplichte registratie) bij kan. Herbruikbaarheid gaat over de vraag of data (machine of computer) leesbaar zijn en of ze vrij zijn van rechten die beperkingen opwerpen voor hergebruik. Als aan al deze voorwaarden wordt voldaan spreken we over open data.

10. Hoe bereiken we onze doelstellingen?

Open State Foundation richt zich op het **ontsluiten van data** en **stimuleren van hergebruik** van die data om de doelstellingen te bereiken. Daarbij vervullen we verschillende rollen. Grofweg hebben we drie hoofdactiviteiten/middelen:

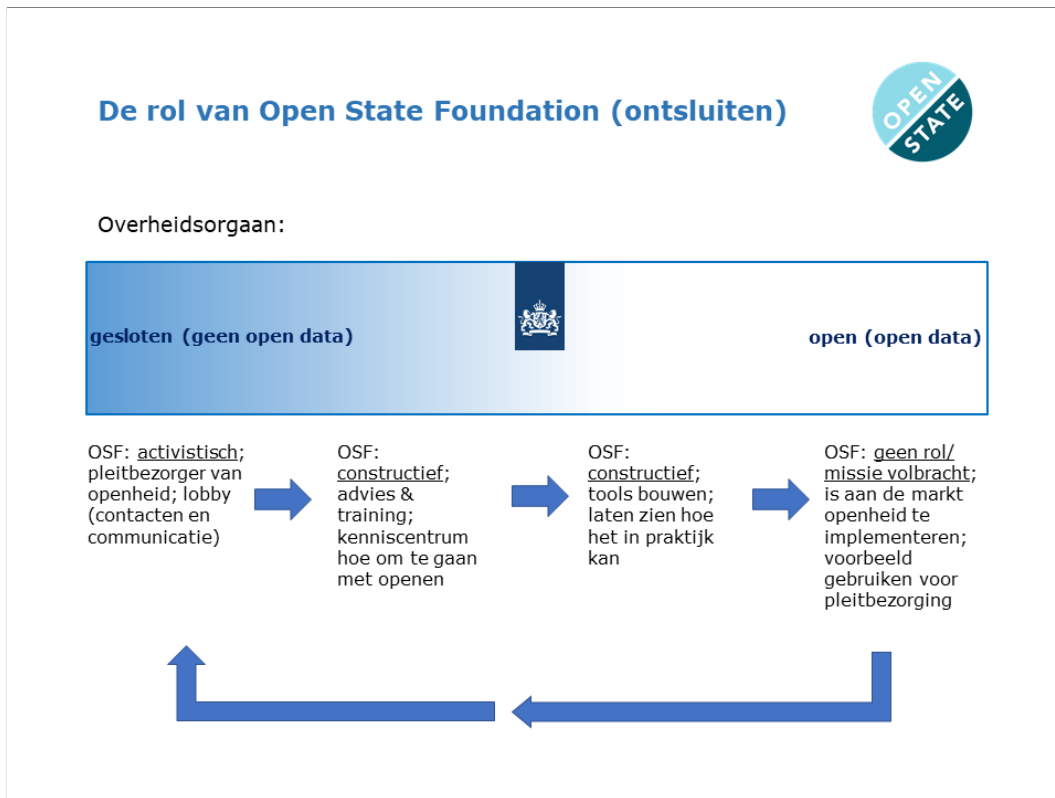
1. **Lobby** – pleitbezorging, beleidsbeïnvloeding, onderwerpen op de maatschappelijke en politieke agenda krijgen
2. **Developen** – digitale tools ontwikkelen en bouwen (zelf of samen met de community en/of middels een hackathon)
3. **Advies** – overheden adviseren hoe ze met openheid moeten omgaan en implementeren

De vraag op welke activiteiten OSF zich zou moeten richten hebben we ook voorgelegd aan de achterban in de enquête. Bij de respondenten scoren data ontsluiten, beleidsbeïnvloeding en kenniscentrum het hoogste. Advies & training en developers community scoren daar lager.

De rol van OSF bij het ontsluiten van data

In het ideale geval bewegen we een overheidsorganisatie van gesloten naar open, waarbij in de eerste fase de nadruk ligt op een activistische en later op een meer constructieve rol, hoewel beide elementen in alle fasen aanwezig zullen zijn. De vraag is of we in de laatste fase helemaal geen rol meer spelen of in sommige gevallen nog betrokken blijven om – met missie-gedreven activiteiten – betaalde opdrachten uit te voeren en daarmee inkomen te genereren om de eerste fase mee te financieren.

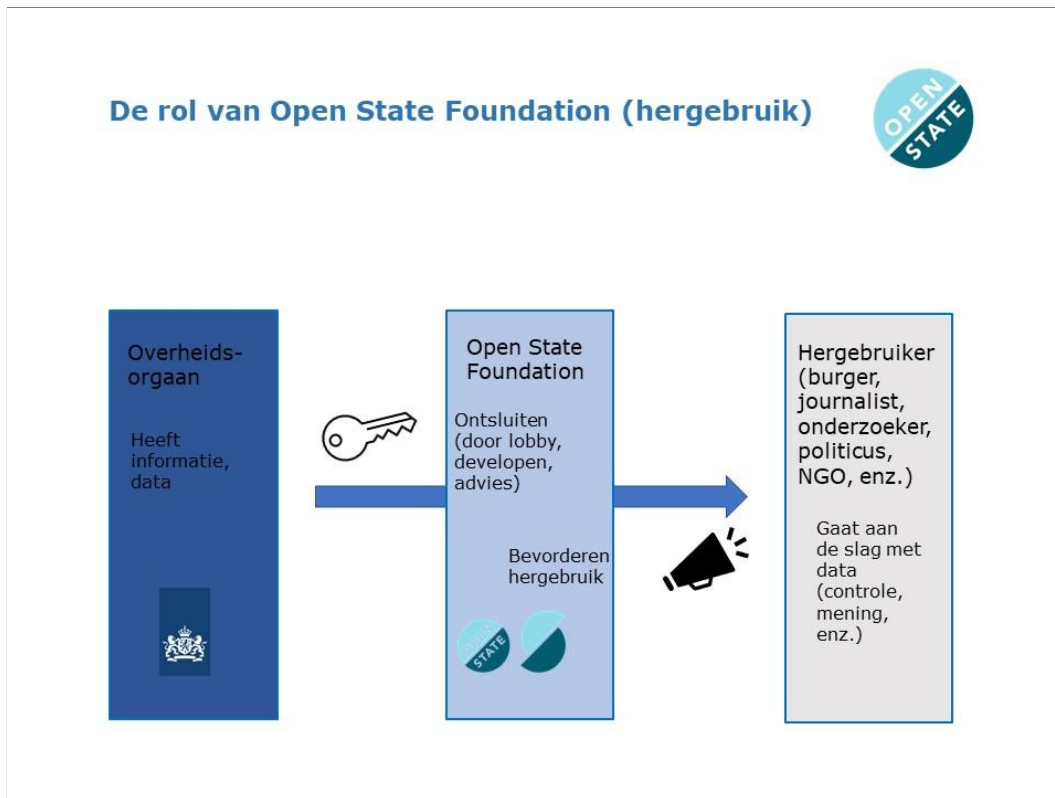
In een schema ziet dat er als volgt uit:

De rol van OSF bij het stimuleren hergebruik

We zien de rol van Open State Foundation als ‘deuropener’; wij ontsluiten informatie op een manier dat het door anderen te gebruiken is. Die andere partijen – journalisten, kunstenaars, onderzoekers, belangengroeperingen, politieke partijen, ondernemers, burgers – kunnen daarmee hun controlerende of andere (maatschappelijke) taak goed uitoefenen. Zij mogen vervolgens een mening hebben over die informatie; daar houdt onze rol op.

In een schema ziet dat er als volgt uit:

OSF heeft dus een belangrijke rol bij het stimuleren van hergebruik. Alleen door hergebruik wordt de waarde van open data zichtbaar - en de samenleving transparant en de democratie vitaal. Daarvoor moeten we actief met andere maatschappelijke organisaties optrekken (door contacten, samenwerking, evenementen, bijeenkomsten en dergelijke).

Developen om onze doelstellingen te bereiken

De development/programmeer-activiteiten van OSF beslaan een breed spectrum. Aan de 'rebelse' kant komt dat neer op data van websites scrapen, opschonen en deze als open datasets en API's aan te bieden op ons dataportaal <https://data.openstate.eu/>. Aan de 'partner' kant helpen we organisaties hun data (beter) te ontsluiten door mee te werken aan de software en standaarden. Als de data eenmaal open is bouwen we er vaak een tool voor zodat deze beter doorzoekbaar en/of te analyseren is. Dit maakt de data zichtbaarder en inspireert anderen tot hergebruik. Onze software en tools zijn bijna altijd open source. Zo stimuleren we naast het hergebruik van onze data en code ook een community van developers om mee te helpen aan digitale transparantie.

11. Focus: Wat doen we wel en wat doen we niet?

Een succesvolle organisatie is een organisatie die een duidelijke focus heeft. De wereld rondom Open State Foundation is complex en we kunnen succes boeken als we ons focussen en richten op één ding. Succes definiëren we als tevreden gemotiveerde medewerkers, inhoudelijke effectiviteit en financiële stabiliteit. En de focus, hoe definiëren we die? Ook om dat te bepalen hebben we intern en extern gesourced. Intern hebben we een brainstorm over het Egelprincipe gehouden en extern hebben we vragen gesteld in een enquête.

Het Egelprincipe is een manier om tot focus te komen aan de hand van drie vragen:

1. Waar ligt je passie?
2. Waarin ben je het beste?
3. Waarmee kun je geld verdienen?

Daar waar de antwoorden op deze drie vragen overlappen, ligt de focus die we moeten kiezen.

Uitkomsten Egelprincipe-brainstorm door het team:

We hebben een passie voor het versterken van de democratie en het werken met de politiek; we zijn goed in de combinatie politiek & data; we kunnen geld verdienen door op dit terrein tools te ontwikkelen in opdracht van de overheid of fondsen (nationaal, maar ook Europees en internationaal) aan te spreken. We doen dit graag snel, kritisch en creatief; daar zijn we ook goed in; en met die manier van werken kunnen we geld verdienen. We zetten ons graag in voor het maatschappelijk belang, verbinden diverse actoren en durven uit te dagen. Daarmee kunnen we out-of-the box advies geven, betaald of gesponsord.

Het is duidelijk waar we goed in zijn; waar we talent voor hebben. Het is belangrijk onze kennis en kunde op peil te houden en te versterken. Open State Foundation heeft zich de laatste jaren al ontwikkeld richting een denktank en kennisinstituut. De komende jaren versterken we de focus op het opbouwen van kennis op ons terrein.

12. Welke onderwerpen pakken we op?

De vorige paragraaf ging over waar Open State Foundation zich op moet focussen. Nog verder daarvoor hadden we het over de missie van OSF. Als we daar allebei een idee van hebben, kunnen we het hebben over de onderwerpen die Open State Foundation oppakt. Die onderwerpen zullen verschillen over de tijd. Wanneer een onderwerp actueel is en waarover de overheid onvoldoende transparant is (en die valt binnen het Egelprincipe) zullen we ons erop richten; met lobby, developen of advies, of een combinatie daarvan.

We hebben de achterban in de enquête gevraagd op welke onderwerpen OSF zich moet richten – om digitaal open te breken en hergebruik van data te bevorderen. Als meest belangrijk werden aangegeven Woo/Wob, overheidsfinanciën, open datajournalistiek, open lobby en verkiezingen. Minder belangrijk waren handelsregister/UBO, cultuur/onderwijs en openbaar vervoer/infra.

Als we kijken naar waar we nu staan kunnen we de onderwerpen/ issues inclusief partners en de rol van OSF in het volgende schema samenvatten:

Issues (lopend)	Lobby	Developen	Advies
Verkiezingen: <ul style="list-style-type: none"> • Partijprogramma's • Waar is stemlokaal • Uitslagen 	X	X X X	X VNG, BZK, media
Besluitvorming: <ul style="list-style-type: none"> • Woo • Open Wob • CoronAlert • Open Lobby • Handelsregister (KvK, UBO) 	X mediaorganisaties X LobbyWatch X Coalitie NGOs	X X X	X VNG, provincies
Overheidsfinanciën: <ul style="list-style-type: none"> • Open Spending • Open Contracting • Open Poen • Open Multilaterals • AR, Rekenkamers 		X X X X	X X BZK X gemeente, provincie

Resultaten: ● Open data journalistiek (JODAL)		X	X NVOJ, NVJ
Issues (nieuw)	Lobby	Developen	Advies
Besluitvorming: ● Algoritmen ● Klachten (ombudsman) ● Open Rechtspraak ● Smart state, smart city, smart economy?	X X Raad vd Rechtspraak	 X Ombudsman X Marineterrein	 X Ombudsman X
Resultaten: ● Ontwikkelings-samenwerking? (effectiviteit & efficiency data) ● Klimaat, energietransitie? (democratische controle & draagvlak)	 X Klimaat-monitor, KEV, PBL	X D4D, MinBuZa X	X D4D, MinBuZa

Deze lijst met onderwerpen is niet uitputtend en moet dat ook niet zijn. We moeten flexibel inspelen op onderwerpen die opkomen en spelen in de nationale en internationale samenleving. Bij die onderwerpen moeten we ons altijd afvragen:

- Past het in onze missie van open data voor een transparante samenleving?
- Kunnen wij de rol aannemen van rebel en/of partner?
- En:
 - Hebben we passie voor het onderwerp?
 - Zijn we er goed in?
 - Kunnen we er geld mee verdienen?

13. Verdienmodel: Hoe komen we rond?

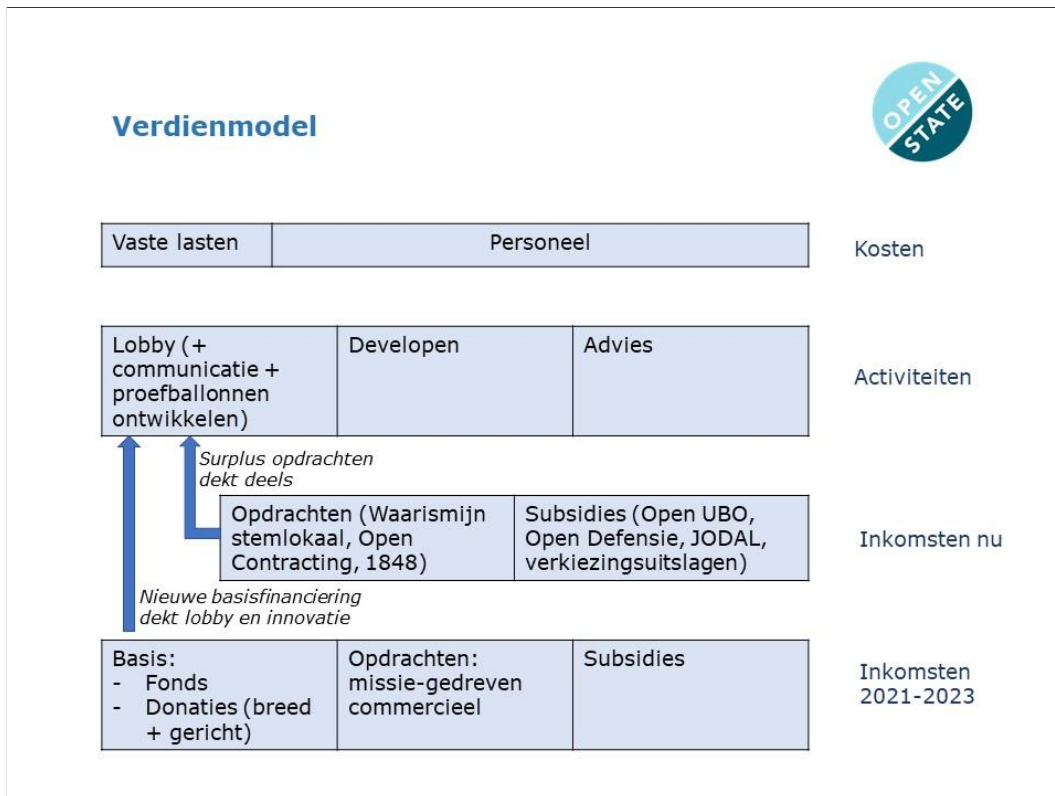
Waar we als Open State Foundation ons geld mee verdienen komt voort uit de overlap tussen onze **passie**, ons **talent** en waar de **markt** om vraagt.

De passie heeft te maken met onze missie om de democratie te versterken, met efficiënte en impactvolle tools developen en met werken in een creatief en informeel team. Ons talent heeft te maken met snel en kritisch data en politiek met elkaar te kunnen verbinden. En wat vinden we in de markt? In ieder geval hebben alle drie – passie, talent, markt – te maken met de combinatie van **rebel en partner**, ook de markt; ook ons verdienmodel.

De afgelopen jaren heeft Open State Foundation zich ook wat betreft de financiële positie ontwikkeld – in positieve en negatieve zin. De institutionele financiering/basissubsidie die Adessium ons heeft gegeven, heeft geleid tot een professionalisering van OSF. Toen de financiële steun van Adessium ophield, bleek het lastig financieel overeind te blijven in tegenvallende tijden zoals het begin van de coronacrisis. Op dit moment moet OSF zich bedruipen door inkomsten uit de projecten die we uitvoeren. Maar we doen – missie-gedreven – ook veel activiteiten die niet onder projecten vallen: agendasetting/pleitbezorging (lobby) en proefballonnetjes ontwikkelen zoals de politieke partij [ProgrammaVergelijker](#) en ‘wat mag ik’ (een nu nog interne site vol lokale besluitvorming). En ook bijvoorbeeld de organisatie van de SOS Tech Awards. Deze zijn allemaal niet betaald. Ze vormen een deel van de kracht van OSF (de rebel) en moeten blijven – ook om daarmee sterker te staan in het verwerven van wél betaalde opdrachten. Dit deel van onze activiteiten moet idealiter gedekt worden door ongebonden financiering. Op dit ogenblik hebben we geen basissubsidie, geen betalende leden en een zeer beperkt aantal donoren.

De vraag hoe OSF zijn geld de komende jaren verdient, hebben we ook voorgelegd aan de achterban in de enquête. De respondenten achten subsidies, opdrachten van overheden en fondsen donaties kansrijk. Donaties van bedrijven en van particulieren en opdrachten van niet-overheden vindt men minder (‘wellicht’) kansrijk. Van de open suggesties voor ons verdienmodel springen crowdfunding en tools ontwikkelen & in de markt zetten er uit.

In een schema ziet het verdienmodel van Open State Foundation er als volgt uit:

Op dit moment (2020) zijn projecten (opdrachten en subsidies) onvoldoende om de kosten van de organisatie volledig te dekken. Bezuinigen op het niet-betaalde deel is geen optie, omdat daarmee de kracht van OSF (creatieve, innovatieve rebel) en de mogelijkheid nieuwe opdrachten en subsidies te verwerven op zou drogen. We zijn goed in het zetten en beïnvloeden van de maatschappelijke agenda en daar moeten we eerder intensiveren dan afschalen. Het ‘gat’ moeten we wel dichten. Dat kan op twee manieren:

1. **Meer ‘commerciële’ opdrachten verwerven.** Met het surplus uit deze opdrachten kunnen we onze niet-betaalde activiteiten dekken. Zo werken we nu al deels, met een uurtarief dat marktconform is (niet als NGO, maar als consultant) – toch blijkt dat nu nog niet voldoende. De commerciële opdrachten moeten altijd missie-gedreven zijn: ontwikkelen en adviseren om de overheid transparanter te maken – omdat we daar goed in zijn & dat leuk vinden, en omdat we geen BV zijn. Het oprichten van een BV heeft geen meerwaarde. Nu kunnen we flexibel de menskracht inzetten en opereren als één organisatie met één gezicht naar buiten. Wel kunnen we ons meer actief richten op het verwerven van opdrachten, bijvoorbeeld bij lokale overheden rondom de

implementatie van Woo-verplichtingen. Hier kunnen we meer de samenwerking zoeken met consultants die ook actief zijn op het gebied van een transparante overheid.

2. **Ongebonden basisfinanciering verwerven.** Ook dit kan op twee manieren:

- Om de plaats van de vroegere basisfinanciering van Adessium te vullen, gaan we op zoek naar een fonds dat onze missie structureel wil ondersteunen. Dat is niet gemakkelijk, omdat het overgrote deel van de financiering projectgebonden is. Ook dat laatste hebben we nodig, maar dan hebben we het over de projectsubsidies. Er zijn wel een aantal mogelijkheden voor institutionele financiering bij fondsen, en die gaan we de komende periode verkennen. Daarvoor moeten we onze missie en ons werk aantrekkelijk (en als noodzakelijk) presenteren.
- Crowdsourcing is de andere mogelijkheid van ongebonden basisfinanciering. We kunnen donaties werven bij een breed publiek. OSF heeft als stichting geen leden, maar kan een community om zich heen organiseren van donateurs. Twee voorwaarden: (1) er moet een aantrekkelijk verhaal worden verteld waar mensen zich graag bij aansluiten en (2) de donateurs moeten er iets voor terugkrijgen: een nieuwsbrief, een evenement, tools, enz. Ook kunnen we niet breed maar juist gericht op zoek naar vermogende donateurs, mensen uit de tech-wereld die goed hebben verdiend met tech/data en die nu iets goeds terug willen doen ('giving back'). Voor hen moeten we een aparte propositie ontwikkelen; ook een aantrekkelijk verhaal en het gevoel dat ze deel uitmaken van iets goeds, daar wezenlijk aan bijdragen en er iets voor terug krijgen in de vorm van exposure, evenementen enz. Verder kunnen wij kijken naar donaties van bedrijven die bijvoorbeeld baat hebben bij meer open data.

Het bovenstaande gaan we nader uitwerken in een intern acquisitieplan, inclusief de 'pitches' en de allianties die daarbij horen. We gaan de komende periode actief op zoek naar: missie-gedreven commerciële opdrachten, institutionele financiering door een fonds, een brede crowd van donateurs en enkele grotere individuele -en bedrijfsdonoren. We klinken ons daarbij niet vast aan streefcijfers om flexibel te kunnen blijven en ons aan te kunnen passen aan de mogelijkheden. We streven naar de mix die kan en past. Tegelijkertijd gaan we wel uit van een lichte groei, om Open State Foundation wat meer ruimte te geven en stevigheid voor de toekomst.

De laatste jaren heeft Open State Foundation zich slechts beperkt gericht op **internationaal/Europees** werk, hoewel de naam en zelfs de extensie van site en

mailadressen dat wel aangeven. De komende periode willen we daar weer meer aandacht aan geven:

- Veel van de vraagstukken waar wij tegenaan lopen en waar wij een oplossing voor bedenken spelen op dezelfde manier in andere landen. Zo hoeven wij – of andere landen – het wiel niet twee keer uit te vinden.
- Veel besluitvorming en bestedingen die Nederlandse burgers raken komen voort uit internationaal of Europees niveau.
- Voortschrijdende globalisering en digitalisering doen het onderscheid tussen nationaal en internationaal vervagen.
- Op internationaal en Europees niveau zijn veel fondsen op ons werkveld beschikbaar, zowel publiek (EU), als privaat. Hier moeten we ook wel rekening houden met een sterke concurrentie en meer bureaucratie. Ook Nederlandse fondsen die zich op internationaal terrein richten worden hiermee interessant voor ons (zowel publiek, als privaat).
- We maken al deel uit van een internationaal netwerk, de Open Government Partnership (OGP), dat we kunnen gebruiken, en we kennen zusterorganisaties in Europese landen en daarbuiten.

14. Communicatieplan

Goede communicatie is essentieel voor een maatschappelijke organisatie als Open State Foundation. Aan de ene kant heeft OSF een goede naam bij de belangrijkste stakeholders; aan de andere kant is OSF weinig zichtbaar bij het iets bredere publiek. En dat vermindert uiteindelijk onze impact. Niet alles is met betere communicatie op te lossen, maar er kunnen op het terrein van communicatie stappen worden gezet, waarmee we een vliegwiel kunnen creëren.

Onze belangrijkste communicatie-uitingen – website, nieuwsbrief, social media – worden door onze achterban in de enquête als OK, maar niet als heel goed gekwalificeerd. Ruim een kwart vindt dat het beter kan. Suggesties die naar voren komen:

- Actiever, meer, dichterbij de mensen
- Uitdragen successen (en impact)
- Scherpe propositie (elevator pitch)
- Andere vormgeving (meer graphics)

Binnen het OSF-team gaan we dus meer ruimte maken voor communicatie, in grote lijnen volgens onderstaand communicatieplan:

Doelen		
1	Uitdragen van de missie	- 'Open data, transparante samenleving' - Dicht aan tegen lobby
2	Positieve bekendheid bij (potentiële) opdrachtgevers	- Om daarmee makkelijker een opdracht/subsidie te werven - 'Rebel en partner'
3	Positieve bekendheid bij breder publiek	- Om daarmee donoren te werven - 'Open data, transparante samenleving' en 'Rebel en partner'
4	Betrekken/enthousiasmeren community en NGO's	- Om daarmee effectiviteit en slagkracht te vergroten
Doelgroepen		
Ad 1	Beleidsmakers, politiek, media	
Ad 2	(Potentiële) opdrachtgevers/subsidieverstrekkers	- Overheidsorganen - Fondsen
Ad 3	Breed publiek	
Ad 4	Developers, NGO's	

Middelen		
	Website	<ul style="list-style-type: none"> • Up to date • Meer graphics • Uitdragen impact
	Nieuwsbrief	<ul style="list-style-type: none"> • Maandelijks • Vergroten bereik
	Social media	<ul style="list-style-type: none"> • Twitter, LinkedIn • Andere kanalen? • Korte video's
	Hack de Overheid-Slack en hackdeoverheid.nl	<ul style="list-style-type: none"> • Meer gebruik van maken en leden actiever betrekken
	Persberichten	<ul style="list-style-type: none"> • Over onze projecten, resultaten
	Evenementen	<ul style="list-style-type: none"> • Awards • Hackathons • Meet-ups

De precieze boodschap en het medium stemmen we op iedere doelgroep af, met als onderliggend verhaal altijd:

Wie zijn wij: **Open State Foundation**

Wat willen wij: Een **transparante samenleving door open data**

Hoe willen wij dat: Door **rebel en partner** te zijn

15. Community

Het is al diverse keren voorbij gekomen: Open State Foundation opereert in een actief maatschappelijk veld vol andere partijen; stakeholders, partners, klanten, fondsen, media, enz. Goede banden met deze partijen zijn essentieel – om onze missie effectief en efficiënt te kunnen uitvoeren.

We zien ook een rol weggelegd voor Open State Foundation om developers en beleidsmakers dichterbij elkaar te brengen – dat vloeit eigenlijk logisch voort uit de ‘alfa & bèta’-club die we zijn. Een voorbeeld hiervan is onze actieve rol bij developer.overheid.nl. Ook activeren we de developers community via onze Hack de Overheid-Slack.

In de enquête hebben we onze achterban naar suggesties gevraagd hoe we de community en onze stakeholders het beste kunnen bereiken en aan ons binden. Om de belangrijkste punten eruit te lichten:

- Bijeenkomsten organiseren (hackathons, meet-ups, e.d.)
- Kennis en kunde van de community/stakeholders bevragen
- Samenwerken op thema's met verwante partijen
- Lidmaatschap introduceren
- Kennis (over eigen data/tools) delen

Al deze punten willen we gaan oppakken en de meeste zijn al eerder opgekomen. Specifieke voorbeelden van samenwerkingsverbanden die we de komende jaren willen aangaan of versterken:

- **Digitale 4:** samen met Bits of Freedom, Amnesty International en Waag sluiten we een coalitie om de lobby richting de politiek, met name de Tweede Kamer, te versterken. Deze coalitie wordt nu financieel gesteund door het Gieskes-Strijbis Fonds en Stichting Democratie en Media.
- **Code for NL:** we verkennen met Code for NL de mogelijkheid om intensief samen te werken met het doel de community van developers actief te koppelen aan de wens van de nationale overheid meer gebruik te maken van de community conform de lessen van de CoronaMelder-app. Voor deze samenwerking zoeken we financiële steun bij het ministerie van BZK.

- **Media:** voor de lobby richting de Tweede Kamer rond de behandeling van de Woo werken we nauw samen met een mediacoalitie van NVJ, VVOJ, Genootschap van Hoofdredacteuren en NDP Nieuwsmedia. Dit is een succesvolle samenwerking en zullen we voortzetten waar nodig.
- **Actieplan Open Overheid:** OSF is de belangrijkste maatschappelijke partner in dit plan dat door het ministerie van BZK is opgesteld. OSF gaf input bij de co-creatie, voert een aantal actielijnen uit en was het maatschappelijke gezicht bij de lancering van het plan (februari 2021).

16. Tot slot

Deze strategie is geslaagd als het succesvol wordt geïmplementeerd. En dat betekent dat Open State Foundation een duurzame, financieel gezonde organisatie is die de missie van een open overheid vanuit de eigen rol dichterbij brengt. OSF wil impact hebben op de maatschappij. Die impact is niet te meten, en is deels afhankelijk van factoren waar wij geen invloed op hebben. Indicatoren ontwikkelen voor ons werk (de mate van openheid?) zou meer kosten dan opleveren. Daarom hangen er geen targets in cijfers aan deze strategie. Wel een heel duidelijk commitment en een duidelijke richting. We willen naast die maatschappelijke impact ook een breed bereik en positieve bekendheid, goede relaties met community en stakeholders, en – last but not least – een gemotiveerd team dat iedere dag zijn best doet om als rebel of partner de samenleving wat transparanter te maken ... nou ja ... misschien niet iedere dag.

Wat hebben we - samengevat - aan het eind van deze periode (2021 t/m 2023) bereikt?

Extern:

- De Nederlandse overheid is transparanter geworden; overheidsinformatie wordt meer gedeeld als open data

Open State Foundation in de maatschappij:

- OSF heeft een positieve en brede bekendheid bij de relevante doelgroepen, en een goede en intensieve relatie met de community van developers en met stakeholders
- We hebben veel overheidsdata ontsloten en bijgedragen aan hergebruik daarvan

Intern:

- OSF is een professionele, duurzame, financieel gezonde organisatie
- De medewerkers van OSF zijn tevreden en gemotiveerd